

Vojni spomini

Valerija Trojar

Bilo je nekaj vreščanja, nihče ni pričakoval krvi, ne na dan, ki so ga čakali iz leta v leto, iz roda v rod, iz življenja v življenje, vsi so vedeli, da je mogoče, a nihče ni pričakoval, pa se zgodi ...

Andrej Blatnik: *Dan osamosvojitve*

Mogoče je res, da zgodovino pišejo veliki ljudje in veliki dogodki, živijo pa jo povprečnejši v obliki povprečnih dogodkov. Slovenska osamosvojitve leta 1991 je bila veliki dogodek. Generacija '82 smo jo pričakali kot mulci. Po 15 letih se, odrasli, zreli, izkušeni, spominjamo našega boja za svobodo: Težko je bilo v tistih časih biti mlad.

Desetdnevna vojna za Slovenijo. Čeprav odločilnega pomena, pa v primerjavi z grozodejstvi druge svetovne vojne, ki so jih doživeli naši stari starši, zanemarljiva, kratkotrajna. K sreči, bi lahko rekla. Vsaj v naših krajih ni bilo hujšega. Le dva letalska napada na oddajnik na Kumu, pa še to je bilo preveč zame, takrat devetletno deklico, ki se je s sosedovim fantom brezskrbno igrala zunaj pred hišo ... Ko je zagrmelo. Vse se je pravzaprav zgodilo v nekaj sekundah. Vsaj zdelo se je tako. Spomnim se babice, ki je prihitela k nama in naju malo da ne odvlekla v klet, kjer mi pravzaprav ni bilo povsem jasno, kaj

se dogaja in zakaj. Vedela sem le to, da je mama v službi in oče na Kumu. Prav tam, kjer je nekaj minut nazaj tako ropotalo. Spraševala sem se, ali je sploh še živ. K sreči jo je večina vojakov relativno dobro odnesla in kmalu so se s Kuma prestavili nižje. Takrat so večkrat prišli naokrog, da so se najedli in umili. Pogled se mi je nekoč ustavil na očetovem nožu, na katerem so bili sledovi krvi. Predstavljala sem si vse mogoče, dokler mi niso pojasnili, da je bil oče zadolžen za oskrbo ranjencev. Kljub vsemu je iz vojakov pogosto vel optimizem in dobra volja. Očetu, oboroženemu do zob, so tako nekoč namenili

vzdevek "Živa bomba", mama pa je v šali dobila ime "Partizanska mamica", saj je vojakom na straži pogosto nosila hrano.

Prijateljstvo in sloga med njimi sta ostala tudi po vojni. Vsako leto se namreč ob obletnici osvoboditve dobijo na Kumu, lani pa je v ta namen nastala tudi pesem, ki so jo bivši vojaki v počastitev osvobojenega Kuma ubrano zapeli. In jaz? Kljub končani vojni sem takrat ob pretiranemu hrumenju potniških letal še dolgo strahoma zrla v zrak, če bo kje počilo. Pa ni. In tako naj tudi ostane.

Barbara B., Trbovlje

Bil je večer sončnega dne, čisto navadnega, vsaj meni se je tako zdelo. Ko pa sem prišla v kuhinjo, sem videla, da mama dela napolitanke iz oblatov in vanilijeve kreme. V vsaki njeni kretnji je bila tista živčna naglica, kot ob pripravah na kak obisk ali velik praznik. Kot nalašč se krema ni hotela trditi in je na vseh straneh lezla iz oblatov. "Kako to, da bodo danes napolitanke?" sem jo vprašala. "Ker je praznik," je rekla. Za čuda ne z nejevoljo, nekaj svečanega je bilo v njenem glasu. Nisem vedela, kakšen praznik je. Bil je kres, oče in brat sta imela god, a ni bilo tako kot vsako leto. Res je bilo drugače; čeprav ni bil prvi maj, so kurili kres, a na drugem mestu in sami odrasli, ne mularija iz zadnjih razredov osnovne šole kot za prvi maj. Vedela sem, da so v starih časih kurili kres o kresu, a zakaj zdaj? Bil je praznik. "Dobili smo svojo državo," mi je pojasnila stara mama. Po večerji smo jedli napolitanke, iz katerih se je cedila sladko omledna krema, in gledali proslavo. Iz zvočnikov je donel govornikov glas; nisem poslušala, kaj je govoril, a zvenelo je svečano in pomembno.

Ko sem naslednjega dne vstala, so bili spet vsi pred televizijo. Na ekranu sem videla, kako je sivozelen tank podrl neko cestno oznako. Bila je vojna. Najstarejši brat je moral iti za več dni k romarski cerkvi na hribu, ker je bil član Teritorialne obrambe. Ta beseda mi kljub svoji dolžini ni nič povedala,

zato sem ga vprašala, kaj bo tam počel. Namesto nje ga mi je drugi brat pojasnil, da tam da ne bo delal drugega kot jedel in posedal. Ostali nismo posedali, bila je košnja. Spet je bilo vse kot ponavadi, le kadar ni bilo dela, so vsi sedeli pred televizijo in gledali nekakšne tiskovne konference ali kaj, mene ni niti malo zanimalo.

Nekega vročega dne, ko so naši grabili strm breg, jaz pa sem jim nosila vodo, se je oglasila sirena. "Letalski napad," je rekel najmlajši od bratov, "ne bomo bežali?" V njegovem glasu je bilo več ironije kot strahu. "Kaj bomo bežali," je zagodrnjal ata in mirno grabil naprej. Tudi drugi so grabili. Bila je košnja, vojna pa je bila tam neke daleč, v televiziji.

Marija A., Loški Potok

Stara sem bila osem let, ko se je začela vojna za samostojno Slovenijo. Ati je bil kot častnik vpoklican v enote Teritorialne obrambe, mami je ostala z nama z bratom sama. Uspešno naju je varovala pred vsemi novicami, ki so pretresale našo komaj rojeno državo, tudi tega, da je ati v vojni, nisem občutila tako. Ga pač ni bilo. In – saj pride nazaj.

Mami je hodila v službo v Kranj. Prvi dan začetka vojne je čakala avtobus za domov, ko je Kranj preletelo vojaško letalo v nizkem letu in odvrгло letake. Mami je enega pobrala. Kaj je pisalo na njem, ne vem. Imela pa je letak! Kakšno srečo je imela, da je padel ravno v njeno naročje!

Seveda smo morali poskrbeti tudi za zaklonišče. V klet smo znosili vrtno garnituro, odeje in hrano za slabe čase, pa se nobene stvari nismo dotaknili ... Imeli pa smo tako super zaklonišče, da so nam ga zavidali vsi otroci, posebej tisti, ki so se stiskali v prostorčku velikosti meter krat meter.

Prva nedelja vojne je začinila običajno mašo. Kot vedno ob nedeljah smo šli ob 10. uri k maši. Kmalu po začetku je v cerkev po svojo hčerko prišla neka gospa in zapustili sta cerkev. Skrajno čudno, da pride mama po svojo hčerko, če pa se je maša komaj začela ... Razlog je bil znan zelo kmalu. Iz zakristije

je prišel Matej, se s hrbtom obrnil proti nam in gospodu kaplanu nekaj povedal na uho. Gospod Marko Pajk je povedal, da so mu sporočili, da so letala vzletela z zagrebškega letališča in da ni razloga za paniko. Pa se je cerkev kljub temu v petih minutah izpraznila. Na poti domov sva se z bratom šalila, da se bosta ata in mama zakopala v krompir, saj sta imela veliko bolj "socialno" zaklonišče kot mi. Ko je bilo preplaha konec, sva seveda takoj telefonirala, če je izkop iz krompirja uspel ...

To nedeljo je tudi ati prišel domov. Nisem vedela, od kje. Pač, iz vojne. Oblečen je bil v smrdečo vojaško obleko in obut v smrdeče škornje. Doma je bil mogoče par ur, potem pa smo ga odpeljali na zbor v Škofjo Loko h kašči. Ko smo šli od doma, je to, kam gremo, izvedela tudi sosedova Helena, ki je zunaj sedela na pručki in obirala ribez.

Vročega popoldneva sva bili z mami na balkonu, ko je iz sosedove hiše prišla tudi gospa Vika. Izmenjali sta si informacije, da naj bi letala bombardirala Jesenice in da pravkar nevarno ciljajo na Krvavec. Oglasila se je sirena, naj se odpravimo v zaklonišča, in sosedica se je zelo ustrašila za svojo hčerko, ki je bila ravno v trgovini.

V mesecu juliju nas je mama Tončka obvezno odvela v borovnice. Vojna gor ali dol, ozimnico potrebujemo. Pa smo šli na Stirnik. To je bilo prvič in zadnjič, da me je bilo v osamosvojitveni vojni česa strah. Kaj se ve, od kje lahko pridejo neznani vojaki, in kaj če letala preletijo ravno naše borovnice in odvržejo bombo? No, res nas je preletelo vojaško letalo, ampak – brez panike. Ata Tone je rekel, da smo v gozdu najbolj varni.

Tako, kot je vojna prišla, tako je tudi minila. Zame komaj opazno. Dobro, da ni bilo drugače in da smo vsi ostali živi in zdravi! Vsak pa s svojimi spomini ...

Špela P., Železniki

Ko so se pričele počitnice in je deklica končala že drugi razred, je, seveda, pričakovala lagodna jutra ob televiziji, ko bi se med srkanjem kakava kratkočasila s Smrkci. Ampak že pri ranih devetih se je potrebno navaditi, da gre zmeraj kaj narobe.

Nekoč "bratje Srbi" so postali "velike barabe" in nič manj kot odgovorni, da so razigrane pajacke v modrem na televiziji zamenjali možaki v umazano zelenih uniformah, ki niso bili prav nič zabavni. Škoda otroškega programa, grdobe srbske! Tako je deklici postalo takoj jasno – bistveno prej kot njeni sestri, ki je risanke niso prav nič več zanimale in torej ni vedela, kako se je naenkrat vse spremenilo. Dekličina oma je v spominu na neko drugo vojno hodila naokrog z rosnimi očmi, vendar je to ni zastavilo, da ne bi ob opozorilni sireni za bombni napad, ko se je deklica ob navalu panike vsa tresla in je mama natočila vedro vode "za vsak primer" (veliko, kajne?), odšla na vrt okopavat, kajti četudi bi padla kot ena prvih žrtev na oltarju domovine, bi ji nihče ne mogel očitati, da je njeno delo zaradi kriznih razmer zastalo. No, na srečo ne vedro vode ne tista čokolada pa pol, ki jo je mama kupila "za slabe čase", nista služila svoji funkciji, ker je bil preplah lažen.

Sedaj so celo odrasli spoznali, kar je deklica, ki je bila s svojo strahopetnostjo v sramoto zadnji generaciji pionirjev, vedela takoj, namreč, da z "brati Srbi" ni šale. Tako sta s sestro odšli k drugi omi na podeželje, približno deset kilometrov iz Maribora, kjer so že počitnikovali trije bratrance in sestrična. Ker je bila deklica najmlajša, je ta velika vojna ni prav nič več zanimala, saj je morala biti svoje lastne boje za uveljavitev svoje volje, takoj ko so odrasli obrnili hrbet. Dolgčas ji vsekakor ni bilo: nič več ni pogrešala risank, saj se je vedno kaj dogajalo. Bratranec, fant tam pri šestnajstih, se je spomnil, da bi lahko imeli svoj privatni bunker. In res so sredi gozda poiskali primerno zatočišče, v katerega se je prikradla tudi najmlajša, ki se kar ni in ni dala odgnati, čeprav je bila potencialni šibki člen v verigi; v primeru mučenja (s strani koga, če ne četnikov) bi namreč lahko izdala "dobro varovano skrivališče". Dekličini bratrance so se dokopali do ugotovitve, da

bi se bilo dobro za vsak primer strenirati, če bi "do česa prišlo", no, pa tudi sicer pri puncah po vojni, ko bo izbira moških bolj slaba, nekaj mišic ne more škoditi, tako da so si v skrivališču pripravili poligon; na primer vreča, napolnjena s peskom in obešena na vejo, je odlično služila namesto boksarske.

Dnevi so hitro minevali, četniki, ki se jih je deklica tako bala, niso prišli, vojne je bilo konec, počitnice pri omi, kjer je bilo tako veselo, pa so vsi še podaljšali.

Nataša Š., Maribor

Za optimalno razumevanje spodaj napisanega doživljajskega spisa pričakuje avtor od dobronamernega bralca vsaj najosnovnejše poznavanje slovenske polpretekle družbenopolitične stvarnosti. Vsem omenjenim v spisu se iskreno opravičujem, če sem njihova dejanja opisal v izkrivljeni podobi, a to je le plod resničnega prizadevanja, da tiste usodne dogodke predstavim s perspektive otroka.

Poletje '91 mi je ostalo v spominu po treh stvarih: prvem prav dobrem uspehu, s katerim sem zaključil razred, prvih počitnicah brez morja in do roba polni kadi vode.

Slednjo je napolnila babica, ko so po radiu sporočili, da moramo biti občani v primeru zastrupitve mestnega vodovoda pripravljeni tudi na pomanjkanje pitne vode. Kad se je nahajala v kopalnici babičine hiše, kamor me je "na varno" spravila mama med t. i. vojno za Slovenijo, čeravno mi že tedaj ni bilo jasno, zakaj neki bi bil pri dedku in babici bolj na varnem, saj sta živela le pol ure hoda od našega ljubljanskega domovanja. Mogoče pa sem bil presejen zato, ker je morala mama biti v službi, medtem ko sem imel jaz poletne počitnice, pa me ni želela pustiti samega doma, saj se ne bi znal prav obrniti, če bi zaslišal sireno, opozarjajočo na zračni napad. Tuljenje le-te sem nato dvakrat res doživel, a mi ni bilo sile, ker je babica trdno držala vajeti v rokah – že vnaprej je imela namreč skrbno pripravljen načrt za kar najhitrejši umik v hišno klet (beg v jav-

no zaklonišče bi bil preveč nepraktična varianta, je zatrjevala, saj je bilo od hiše oddaljeno kakih deset minut hoje in bi jih človek do tedaj, ko bi priteknel v kritje, že lahko fasal), ki pa se žal ni najbolje posrečil. Dedek se je namreč ravno tedaj, ko so Ljubljano preletavala sovražna letala, odločil, da se bo šel obrit, dokler še ima to priložnost – človek res ne more biti ves zanemarjen v kleti, tudi če mu bombe podirajo hišo, ne.

Tudi sicer je babica, samooklicana voditeljica civilne obrambe naše hiše, v vojnem času izvajala najstrožje ukrepe in slišal jih je vsakdo, ki se jih ni držal (tako kot dedek tedaj ob britju): naj omenim, da je kletno zaklonišče založila z obilnimi zalogami albert keksov in mleka v prahu (dedek je imel kar nekaj težav, da ga je izbrskal v trgovini), zvečer pa se nihče od prebivalcev ni smel približati oknu (kljub temu da so ga prekrivale spuščene rolete), ker so zunanaj bojda prežali srbski ostrostrelci, tako so rekli po radiu. Če bi šlo slovenski vojski (tedaj še znameniti Teritorialni obrambi, TO) na fronti preveč po zlu, ne bi ostali v Sloveniji – babica je bila s sosedi že dogovorjena za bliskovito evakuacijo v Avstrijo čez Karavanke, ne spomnim pa se, ali je imela tam za nas že rezervirano bivališče ali pa je računala na apriorno solidarnost severnih sosedov. Kakor koli že, vprašanje je, ali bi se njen ambiciozni načrt posrečil, saj se mu je uprl dedek, zavedni Slovenec, ki je zatrdil, da ne gre nikamor in da bo "umrl na domači zemlji".

Eskalacija napetosti iz dneva v dan mi ni bila nič kaj všeč – sprva se mi je sicer zdelo razburljivo in kar malo imenitno, ko je mama po telefonu sporočila, da se nad Slovenijo valijo tanki, ko pa je babica začela svariti vsakogar, ki jo je poslušal, o četnikih, ki komaj čakajo, da Slovence spravijo v red (pri čemer se menda ne bi vzdržali niti kakega posilstva ali prerezanega vratu), sem vedel, da je stvar resna. Ker sem želel, da bi se vse skupaj čim prej zaključilo in da bi se končno začele prave počitnice, sem se odrašlim vsak večer pridružil pri spremljanju večernega televizijskega dnevnika, ki je v tistih vročih dneh postalo nekakšen sveti družinski ritual, v katerem se je "našim" pozitivcem bučno nazdravljalo in se jih ob-

sipavalo s cvetjem, medtem ko so bili jugonegativci izpostavljeni najskrajnejšim oblikam razčlovečenja. TV-ekran se ima tako le svoji trdnosti zahvaliti, da je ostal cel, ko je mama v jezi udrihala po nekem jugoslovanskem generalu (če me spomin ne vara, se je dotični gospod imenoval Marko Negovanovič), in odveč je poudariti, da so nam ob nastopih Janše in Kacina vsem privrele solze sreče iz oči, da nas tako zvesto branita. Vsakemu od gledalcev je bilo kristalno jasno, da se tedaj piše slovenska zgodovina, za katero moramo biti pripravljene žrtvovati tudi lastna življenja, a ker tega le ne bi radi storili prekmalu, smo bili zadovoljni, da jih bosta še pred nami žrtvovala Janša in Kacin. Ja, tako slavni in nepozabni so bili ti dnevi.

Davorin D., Ljubljana

Vojne v Sloveniji se spominjam izredno dobro, pa čeprav sem zadnja generacija pionirčkov, torej sem bil leta '91 star le osem let. Starši so bili že konec osemdesetih izredno negativno nastrojeni do Jugoslavije, sploh do smeri, ki so nam jo začrtovali v Beogradu. Naj povem, da živim v nacionalno mešani družini – oče je Slovenec, mati Hrvatica, ki pa je v Sloveniji preživela večino svojega življenja. Oba sta izredno narodno zavedna – vsak zase. V družini je bilo kristalno jasno, da morata obe državi iz Jugoslavije, ki ji v obliki iz poznih osemdesetih (in verjetno že prej) ni bilo prihodnosti. Spomnim se izredno impulzivnih debat z družinskimi prijatelji in sosedi, ki so prihajali k nam na obisk. Jaz, takrat majhen nadobuden deček, sem vse to spremljal z veliki očmi in velikim zanimanjem, čeprav to niso bile ravno teme, ki bi zanimale moje sovrstnike.

25. 6. 1991 – datum, ki mi bo za vse življenje ostal v spominu. Dan poprej sem s starši gledal slavnostno razglasitev neodvisnosti. Dvig nove slovenske zastave na Trgu republike – verjetno eden največkrat predvajanih posnetkov na televiziji – mi ni ostal v spominu (spominjam se ga zgolj iz kasnejšim ponovitve te slovesnosti), spomnim pa se ognjeme-

ta iz parlamenta in da je Kučan nekaj govoril, česar pa takrat tako in tako nisem razumel. Kot otrok sem opazil, da izraz na obrazu staršev ni bil vesel, ampak negotov. Strah ju je bilo, kaj se bo zgodilo naslednji dan, kar pa mi nikakor ni šlo skupaj s slovesnim dogodkom na televiziji, a starša mi nista želela razlagati, od kod ta negotovost, in me tako strašiti.

Naslednji dan je tokrat cela družina, torej tudi starejši brat, sedela pred televizorjem, oče in brat nista šla v službo. Vse to se mi je zdelo izredno čudno. Sedeli smo v dnevni sobi in gledali televizijo. Nikoli prej nismo namreč vsi skupaj gledali televizije – in to dopoldne! Sploh mi ni bilo nič jasno. Tudi ko sem na televiziji videl jugoslovanske tanke, ki da so že v Sloveniji. Sploh nisem verjel, da se je dejansko začela vojna. Resnično sem na vse to dogajanje gledal (kako drugače kot pa) z otroškimi očmi, torej mi je bilo vse skupaj ena velika igra. Spominjam se tudi zvokov strelav, ki jih je bilo v Kamniku, kjer živimo, moč slišati z brniškega letališča v naslednjih dneh. Vse skupaj je bilo kot neka temačna pravljica, ki ji nisem verjel – dokler stvari ne vidiš, pač ne verjameš. S svojim takrat najboljšim prijateljem, ki je bil pri meni na obisku, sva se smejala Matjažu Tanku, ki je takrat vodil Dnevnik. Rekel je namreč, naj gremo v bunkerje ali kleti in naj se pokrijemo z odejami in kartoni. Kar predstavljal sem si, kako bi jaz, moj prijatelj in mami, ki smo bili tega dne doma, čepeli v kleti, odeti v kartone. Vse skupaj se mi je zdelo strašno zabavno. Mami se je jezila in mi govorila, da smo v vojni in naj se ne norčujem iz resnih reči. Kmalu zatem, le nekaj minut po Tankovem opozorilu, pa je sledil trenutek, ki je prekinil moje otroško dožemanje vojne kot neke igre, to je bil zračni napad na Brnik. Tudi naš dom so preletavala letala JNA. Spominjam se tega gromozanskega hrupa, ki ga dotlej in kasneje nikoli nisem slišal. Tega resnično ne bom nikoli pozabil. S prijateljem sva se ravno igrala z legokockami. Takoj v naslednjem trenutku smo vsi skupaj tekli v klet. Oba s prijateljem, še malo prej v smehu, zdaj vsa trepetajoča v solzah. Prepričan sem bil, da so letala letela le en meter nad našo streho. Še nekaj časa po tem ... Nisem namreč mogel verjeti,

da lahko letala naredijo tak hrup, četudi so nekaj sto metrov nad zemljo. Od takrat me je bilo resnično strah. Kar nekaj sobot sem potreboval, da sem se prenehal bati preizkušanja alarmov za podobne nesreče, ki so ga vsako soboto izvajali v gasilnih domovih, čeprav se je vojna vmes že končala.

Boris K., Kamnik

Vojna za Slovenijo se je menda začela v četrtek, 27. junija 1991, ob 1.15 ponoči, jaz pa sem zanjo izvedela šele zjutraj. Spomnim se, da sem gledala risanko (če se ne motim, je bila Čebelica Maja), ko so prekinili program in pokazali posnetek črede tankov, ki grejo v napad. Bolj strašno kot to, da se je začela vojna, se mi je zdelo dejstvo, da so prekinili risanko (najbrž takrat, ko je bilo najbolj napeto). Fino pa se mi je zdelo, da je vojna med počitnicami, da mi ni treba nikamor hoditi.

Vojna se mi na začetku ni zdela nič posebnega. Mami je še naprej hodila v službo, ati je bil doma in zdelo se mi je, da to pač ne more biti prava vojna, v pravi vojni se namreč ženske z otroki skrivajo po kletih in stikajo za ostanki hrane, moški pa se s puškami preganjajo po gozdu. Bolj natančno sem se razsežnosti vojne zavedla ob razglasitvi nevarnosti zračnega napada. Spomnim se, da sem sedela v dnevni sobi in (kot človek, ki čustva kanalizira s prebavili) pogreznjena v silen strah, da bo prišlo nekaj na nas od zgoraj, začutila nenadno močno potrebo po stranišču. Iti bi morala skozi kuhinjo po hodniku na stranišče, a preprosto nisem upala. Mami me je pospremila tja in na stranišču sva ugotovili, da je bila potreba bolj psihološkega značaja in da je šlo za lažni preplah. Kasneje tudi, kar se tiče zračnega napada.

Kasneje smo se na zračne napade hoteli pripraviti, kot so nas učili po radiu (predvsem brez panike, predvsem brez panike, predvsem brez panike). V klet smo pričeli nositi najpotrebnejše stvari, tudi radio (predvsem brez panike, predvsem brez panike, predvsem brez panike ...), kot da te že to ponavljanje

ne dela noro paničnega). Mami je bila že malo panična, ati pa ni verjel v zračne napade in je ležal na kavču in sabotiral.

Spominjam se, da smo že proti koncu desetdnevja nekoč s sestro, bratom in bratrancema sedeli na najnižji stopnici pred hišo (takrat to še ni bilo nemogoče) in kovali zaroto: Ko bodo pripeljali srbski tanki in, verjeli smo, parkirali na bližnjem parkirišču, jih bomo sestrelili. Natančno smo si razdelili vloge, moja zadolžitev je bila priskrbeti steklenico olja, eden bi jo prižgal, drugi vrgel v tank, ostali bi najbrž samo občudovali eksplozijo. Predstavljali smo si, kako bomo postali narodni heroji, ki smo jih bežno poznali iz nekega drugega časa. Vedno bolj se mi je v letih po tem dozdevalo, da zadeva sploh ne bi uspela. In ni, tanki pač niso nikoli parkirali na tistem parkirišču.

Med vojno sem doživela tudi edini dan, da doma nismo imeli kruha. Šli smo v trgovino in – tudi tam ga niso imeli! Ker ga jim niso dostavili zaradi vojnih razmer! Stali smo torej ob robu ceste in pogledovali v smeri trgovine. Je že pripeljal tovornjak iz pekarnice? Je že? Ga še ni? In potem je enkrat le pripeljal in končno smo šli po beli hlebec – zlato zapečen, dišeč, prav nič vojaški. Še danes mi je podoba tistega zlatega hlebca prototip dobrega kruha in se mi naslika pred očmi vsakokrat, ko mi začne kruliti po želodcu.

Moja vojna je povezana tudi z zavednim dvomom v moč staršev: ati je sicer močan, a v vojni ti to čisto nič ne pomaga, mami je sicer zlata, a v vojni ti to popolnoma nič ne koristi. Vojna je situacija, ki je naša družina nikakor ne more kontrolirati. Vojna, v kateri smo se borili za našo stvar, mi je pustila neprijeten občutek, kadar slišim, da me preletavajo letala, spoznanje, da vreme v vojni ni vedno slabo in da dogajanje ni črno-belo kot v starih filmih o drugi svetovni vojni, da so – nasprotno – junijske vojne lahko prav sončne in tople. In ne nazadnje – pustila mi je nekakšno svobodo.

Katarina T., Grosuplje